

PARTICIPACIJA RODITELJA U OBRAZOVNO-VASPITNOM PROCESU

Autorke:

- dr. Jelena Vranješević, docent, Filozofski fakultet i Učiteljski fakultet u Beogradu
- mr. Zorica Trikić, programska direktorka, CIP-Centar za interaktivnu pedagogiju

Participacija roditelja u školi, tj. njihova uključenost u različite aspekte školskog života predstavlja važnu komponentu obrazovno-vaspitnog procesa i u neposrednoj je vezi sa kvalitetom tog procesa. Partnerstvo porodice i škole predstavlja važan preduslov za adekvatno podržavanje i podsticanje razvoja deteta, budući da je dobrobit deteta centralni interes, kako porodice tako i škole. Participacija roditelja može da ima različite vidove, preko *informisanosti* roditelja o različitim aspektima školskog života i *konsultovanja* roditelja prilikom donošenja odluka koje se tiču obrazovanja i vaspitanja njihove dece, do *učešća roditelja u procesu odlučivanja* u različitim oblastima u školskom životu.

Participacija roditelja treba da bude u funkciji izgradnje partnerskog odnosa porodice i škole koji ima sledeće karakteristike (Sheridan & Kratochwill, 2007): a) ravnopravnost i uzajamno poverenje, b) zajednička odgovornost za proces obrazovanja i vaspitanja, c) komunikacija koja je inicirana i od strane roditelja i od strane škole, c) uvažavanje kulturnih različitosti i prilagođavanje načina komunikacije kulturnim specifičnostima, d) definisanje razvojnih normi, ciljeva i ishoda obrazovno-vaspitnog procesa u procesu pregovaranja i saradnje i e) učestvovanje roditelja u izradi školskih programa.

Istraživanja pokazuju da:

- ✓ Zajednički i usaglašeni naponi nastavnika i roditelja daju bolje ukupne rezultate u obrazovanju i vaspitanju učenika
- ✓ Roditelji koji se uključuju u rad i aktivnosti škole bolje razumeju prirodu školskog učenja i efikasniji su u pružanju podrške svojoj deci
- ✓ Roditeljsko uključivanje doprinosi poboljšanju i ponašanja i postignuća učenika
- ✓ Roditelji imaju bolji uvid u to kakvu podršku škola može da pruži, što je naročito važno kada je učeniku potrebna dodatna podrška
- ✓ Uključivanje roditelja ima naročito povoljne efekte u školama i sredinama koje su opterećene različitim socijalnim i drugim problemima.

Jednom rečju, tamo gde su roditelji, kao ravnopravni partneri, konstruktivno uključeni u život i rad škole, deca su uspešnija i zadovoljnija.

Da bi se unapredila saradnja roditelja i škole i podstaklo uključivanje roditelja u različite aspekte školskog života, potrebno je da škola radi sledeće:

- ***Da informiše roditelje***

Roditelji treba da budu detaljno informisani o svim aspektima školskog života i obrazovnog procesa koji se posredno ili neposredno tiču njihove dece i njih, kao i o mogućnostima na koje sve načine mogu da se uključuju u rad škole i da daju svoj doprinos unapređenju kvaliteta vaspitno-obrazovnog procesa.

- ***Da ih konsultuje tj. da im pruži*** priliku da izraze svoje stavove i potrebe

Potrebno je razviti procedure koje će omogućiti roditeljima da budu vidljivi u procesu obrazovanja svoje dece, da kažu šta misle i šta žele i da njihova perspektiva bude uvažena u procesu donošenja odluka.

- **Da ih uključuje u proces odlučivanja** u oblastima koje su od neposrednog značaja za obrazovanje njihove dece

Uključivanje roditelja na različite načine u život obrazovno-vaspitne ustanove pomaže roditeljima da razumeju način na koji ona funkcioniše, njenu strukturu i organizaciju i podstiču razvoj kompetencija za saradnju. Zbog toga je važno da se u okviru dobro isplaniranog i dugoročnog programa, roditeljima nudi najraznovrsniji vid aktivnosti u koje mogu da se uključuju u odnosu na preferencije, obaveze i sposobnosti/veštine.

Na koje sve načine roditelji mogu da se uključe u obrazovanje svoje dece?

a. Kao aktivni članovi organa ustanove – Školski odbor i Savet roditelja

Roditelji koji učestvuju u Upravnom/školskom odboru			
Odlučuju i donose	Razmatraju	Razmatraju i usvajaju izveštaje o	Preduzimaju mere
(1) statut (2) pravila ponašanja u ustanovi (3) druge opšte akte (4) predškolski/školski/vaspitni program (program obrazovanja i vaspitanja) (5) razvojni plan (6) godišnji plan rada (7) plan stručnog usavršavanja zaposlenih (8) finansijski plan ustanove (9) odluku o izboru direktora i rešenje o izabranom direktoru (10) odluku o saglasnosti na akt o organizaciji i sistematizaciji poslova (11) Raspisivanje konkursa i izbor direktora	(1) poštovanje opštih principa (2) ostvarivanje ciljeva obrazovanja i vaspitanja (3) ostvarivanje standarda postignuća	1) ostvarivanju svih planova (razvojni, godišnji, stručno usavršavanje zaposlenih) 2) poslovanju i godišnji obračun 3) izvođenju ekskurzije/nastave u prirodi 4) vrednovanju i 5) samovrednovanju	(1) poboljšanje uslova rada ostvarivanje obrazovno-vaspitanog rada
Odlučuju kao drugostepeni organ: (1) o pravima učenika u upravnom postupku (2) o pravima zaposlenih			

Roditelji članovi saveta roditelja		
Daju saglasnost	Predlažu	Razmatraju
na program i organizovanje ekskurzije/programe nastave u prirodi i razmatraju izveštaj o njihovom ostvarivanju	<ul style="list-style-type: none"> • predstavnike roditelja dece/učenika u organ upravljanja • u stručni aktiv za razvojno planiranje i u druge timove ustanove • mere za osiguranje kvaliteta i unapređivanje obrazovno-vaspitnog rad • izborne/fakultativne predmeta i u postupku izbora udžbenika 	<ul style="list-style-type: none"> • predloge programa obrazovanja i vaspitanja, školski program, program razvojnog i godišnjeg plana rada, izveštaje o njihovom ostvarivanju, vrednovanju i o samovrednovanju • namenu korišćenja sredstava od donacija i od proširene delatnosti • predlaže organu upravljanja namenu korišćenja sredstava ostvarenih radom učeničke zadruge i prikupljenih od roditelja • uslove za rad ustanove, uslove za odrastanje i učenje, bezbednost i zaštitu dece i učenika • propisivanje mera za bezbednost i zaštitu njihove dece • razmatraju i druga pitanja utvrđena statutom

b) Kao zakonski zastupnici prava deteta, bave se zaštitom prava na:

- *Jednakost i dostupnost* obrazovanja i vaspitanja
- *Kvalitetno* obrazovanje
- *Obrazovanje i vaspitanje* u ustanovi koja je *socijalno odgovorna i demokratski uređena*
- *Različitost* i uvažavanje specifičnosti svakog deteta u obrazovno vaspitnom procesu koji je usmeren na dete/učenika
- *Horizontalnu i vertikalnu pokretljivost* i prohodnost na svim nivoima i vrstama obrazovanja
- *Zaštićenost i bezbednost* dece u ustanovi

c) Roditelji kao partneri sa vrtićem/školom neguju saradnički odnos koji karakteriše:

- *Ravnopravnost* – Mišljenje roditelja, kao i nastavnika treba da se uvažava, a njihovi postupci i odluke analiziraju pre nego što se površno osude.
- *Komplementarnost* – Roditelji i nastavnici treba da se uzajamno dopunjavaju, tj. da saradnju grade na uklapanju različitosti koje među njima postoje.
- *Kompetentnost* – U izgradnji partnerskih odnosa neophodno je da nastavnici i roditelji prepoznaju koja znanja, veštine i stavove (kompetencije) kod onih drugih prepoznaju kao dragocene.
- *Autentičnost* – Prepoznavanje različitosti među nastanicima i raličitosti među roditeljima i porodicama i uvažavanje tih različitosti.
- *Demokratičnost* – Saradnja roditelja i nastavnika treba da bude zasnovana na principima demokratičnosti, sa posebnim akcentom na učešću roditelja u obrazovno-vaspitnom procesu i donošenju svih odluka koje se tiču njihove dece.

Da bi se izbegla dekorativna funkcija roditelja u toj saradnji, roditelji bi trebalo da se podstiču da se uključuju u obrazovno-vaspitni proces na više različitih načina:

- a) kao asistenti u nastavi posebno na mlađim uzrastima
- b) kao edukatori dece u oblastima u kojima su profesionalci/eksperti
- c) kao edukatori drugih roditelja o problemima koji su relevantni za roditeljsku populaciju, a za koje su pojedini roditelji stručni
- d) učešće u različitim obrazovnim projektima koji se odvijaju u školi/u koje je škola uključena, budući da su roditelji važni saveznici od kojih u velikoj meri zavisi održivost različitih programa i njihova implementacija (npr. implementacija *protokola o zaštiti od nasilja* u školama zahteva saradnju sa roditeljima, budući da su oni veza između škole i lokalne zajednice).
- e) učešće u stručnim timovima koje direktor formira po potrebi
- f) kao evaluatori vaspitno-obrazovnog rada i kvaliteta rada ustanove, u kreiranju razvojnog plana ustanove i u stručnom aktivu za razvojno planiranje, kao i u timovima za ostvarivanje određenih zadataka koji po potrebi formira direktor ustanove
- g) roditelji učenika iz osetljivih i marginalizovanih grupa (socijalna uskraćenost, smetnje u razvoju, invaliditet i dr.) imaju mogućnost da učestvuju u individualnom obrazovnom planu, da po potrebi predlažu spoljne saradnike u timu koji se bavi obrazovnim planom, kao i da daju odobrenje za sprovođenje tog individualnog obrazovnog plana. Oni imaju mogućnost i da prisustvuju obrazovno-vaspitnom radu kao pomoć detetu

Princip saradnje sa porodicom, tj. učešće roditelja u životu obrazovno-vaspitne ustanove treba da postane jedno od važnih merila za procenu kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada. Predškolska ustanova/škola trebalo bi da razvije procedure da ohrabri i podstakne participaciju, da je učini održivom i da ona postane deo vaspitno-obrazovne prakse, a ne izolovani primer koji zavisi od motivacije i entuzijazma pojedinaca u vrtićima/školama.

Umesto zaključka: Šta sve još možete da uradite!

- Idite redovno na **roditeljske sastanke** i predložite teme koje su važne za vas kao roditelje,
- Zamolite da prisustvujete nekom času, da čujete šta deca uče i vidite kako se sa njima radi; napravite listu znanja i veština koje imaju roditelji i ponudite nastavnicima da pokažete deci, ili da im ispričate nešto zanimljivo i korisno;
- Napravite na roditeljskom sastanku listu sa e-mail adresama roditelja i formirajte grupu kojoj će odeljenjski starešina u određenim intervalima slati važne podatke – izostanci, ocene, lepi događaji, primeri drugarskog ponašanja, poziv na saradnju oko rešavanja gorućih problema
- Ponudite odeljenjskom starešini/vaspitaču pomoć oko izrade brošure/a o važnim pitanjima, uključite i decu; brošure mogu biti o projektima koje su deca izradila, izložbama koje su napravila, i sl.
- Napravite kutije za sugestije u koje će roditelji ubacivati svoje ideje (isto to možete da napravite i na internet)
- Napravite na internetu “kutije” u koje će deca ubacivati pitanja na koja očekuju zajednički odgovor roditelja, nastavnika, stručnih saradnika i direktora. Nemojte čekati da se desi nešto loše, reagujte unapred.
- Napravite sa nastavnicima i decom školske novine; mogu biti elektronske (ne zahteva finansijska sredstva) i izlaziti jednom godišnje (na kraju godine kao ilustracija svega što je bilo važno)
- Ukoliko neko od roditelja ima NGO koji se bavi obrazovanjem, akreditujte program i onda ga ponudite školi besplatno

- Napravite neformalnu grupu roditelja u odeljenju i/ili školi i angažujte se da unapredite uslove u kojima se deca školuju (ne samo fizičke, već i opštu atmosferu u školi)
- Zaštitite decu od svakog oblika diskriminacije, zlostavljanja, nasilja i zanemarivanja, ali ih nemojte štiti nekritički od obaveza i odgovornosti ;
- Pitajte svoju decu i njihove drugove šta je to što njihovi roditelji mogu da urade za njih; ne prihvatajte odgovore da treba da učite za njih ili da utičete da dobiju bolje ocene; tragajte za konstruktivnim idejama

Učestvujte u procesu obrazovanja i vaspitanja svoje dece!